

พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจเพื่อการรักษาศีล 5 ในยุค 4.0*

BUDDHIST MOTIVATION TO OBSERVE 5 PRECEPTS IN 4.0 ERA

พระธวัชชัย ดวงเจริญ

Phra Thawatchai Duengchareon

วัดอรุณญวิเวก ตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ

Wat Aranyavivek, Si Wilai Sub-district, Si Wilai District, Bueng Kan Province, Thailand.

พระเดชขจร ขนติธโร (ภุทธิพย์)

Phra Dechkhajorn Kantidharo (Phuthip)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: dthwachchab@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ตามวิถีทางพระพุทธศาสนาในยุค 4.0 ผลการวิเคราะห์พบว่า พุทธวิธีที่สร้างแรงจูงใจให้บุคคลหันมารักษาศีล 5 มากขึ้นนั้นมี 4 วิธี คือ วิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการหวังผลประโยชน์ วิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการไม่ยอมเสียผลประโยชน์ วิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการสร้างความไม่แตกต่าง และวิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการรับแรงปฏิบัติธรรมเพื่อมุ่งสู่การบรรลุธรรม สาเหตุที่พระพุทธองค์สร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ก็เพราะมนุษย์นั้นมีอายุสั้น คราใดที่ถูกคิดได้ด้วยสัมมาทิฐิว่า การปฏิบัติธรรมมีคุณค่ากับชีวิตมากเพียงใด ครานั้นมนุษย์ก็ควรน้อมนำเอาพระสัทธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทันที เพราะมนุษย์มีสภาวะทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน จึงทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมมีไม่เท่ากัน แต่แรงจูงใจในมุมมองของคณะผู้เขียนทั้ง 4 ข้อนี้ จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้บุคคลมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมรวดเร็วขึ้น และเป็นเชื้อเพลิงชั้นดีที่จะเดินบนเส้นทางแห่งโลกุตระธรรมได้มากขึ้น ฉะนั้น เมื่อจิตใจน้อมนำในการปฏิบัติธรรม เมื่อนั้นกรรมดีก็จะพอกพูนมากขึ้นเป็นลำดับ บุคคลก็จะเห็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้ในเวลาอันจำกัด เช่น มีพฤติกรรมที่เรียบร้อย มีวาจาที่อ่อนโยน มีจิตใจที่เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม เป็นต้น ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจเชิงพุทธจึงเป็นพุทธวิธีอย่างหนึ่งที่จะเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามารักษาศีล 5 ในยุค 4.0 เปรียบดัง

*Received: 5 February 2020; Revised: 27 February 2020; Accepted: 30 March 2020

มีดวงประทีปนำทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากวัฏสงสาร และรับประกันว่าสังคมจะสงบสุขในเวลาอันรวดเร็วได้อย่างแน่นอน

คำสำคัญ: พุทธวิธี, การสร้างแรงจูงใจ, การรักษาศีล 5 ในยุค 4.0

Abstract

The purpose of this academic article is to analyze the motivation for observing the 5 precepts according to the Buddhist ways of life in the 4.0 era. There are 4 Buddhist ways to motivate people to observe the 5 precepts, such as; Buddhist motivate with the benefit, with fear of loss their own benefits, with indifference, and with be hustle to achieve Dharma. The reason that the Buddha created an incentive to observe the precepts and keep praying because human-beings are short-lived which once can think with right view that how valuable is Dhamma practice in life at that time, humans should immediately embrace the Dhamma as a guideline for all life. Because humans have different emotional states, so that the incentive for practicing Dhamma are not equal. But the motivation from the point of view of all 4 authors will be a driving force for people to progress in Dharma practice faster, and like a good fuel to walk more on the path of Buddha's Dharma as well. Therefore, whenever the mind is inclined to practice Dharma, then that good karma will accumulate more and more. Finally, the person can see the desired results in a limited time, such as with good behavior, a gentle speech, and a compassionate mindset. Therefore, creating a Buddhist motivation is one strategy that will allow people to observe the 5 precepts in the age of 4.0, as there is a light that leads life out of the cycle of existences, and guarantees that society will be peaceful in a short time surely.

Keywords: Buddhist Way, Motivation, Observe 5 Precepts in 4.0 Era

บทนำ

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีมากมาย แต่สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา เพื่อเป็นหลักกฎเกณฑ์ของการดำเนินชีวิตของมนุษย์เรียกว่า “ศีล” เพราะที่ผ่านมามนุษย์ได้เบียดเบียนทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต มีทั้งการลักทรัพย์ การปล้น การฆ่า และการทะเลาะวิวาทกัน จนบาดเจ็บล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ทำให้สังคมและสถาบันครอบครัวเกิดความแตกแยก วุ่นวาย ไม่สามัคคีกัน เกิดความยุ่งเหยิงในสังคม ผิดเรื่อง ผิดรอย ไม่ตรงตามศีลธรรม ผู้คนมีสติแก้ไขปัญหาได้น้อยลง หลงผิดไปมัวเมา กับอกุศล 3 คือ โลภะ โทสะ โมหะ มากขึ้น ทำให้ค้นหาเข้ามาแทรกซึมจิตใจได้ ด้วยความประมาทนี้ ทำให้มนุษย์เป็นทาสแห่งทุกข์ และตกอยู่ในวัฏสงสารเวียนว่ายในกรอบแห่งการชดใช้กรรม (พระศรีสุทธิโมลี, 2524; พระมหาลักษณะ กิตติญาโณ และพระวิเชียร ปญญาพล, 2553) จนกว่าจะข้ามพ้นประพตติตามหลักศีลธรรมที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้น

ฉะนั้น หลักศีลธรรมที่พระพุทธองค์บัญญัติขึ้น จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติ ที่เปรียบดั่งเข็มทิศของการดำรงชีวิต เพราะหลักศีลธรรมคำสั่งสอนสามารถนำพาผู้ปฏิบัติตามให้บรรลุถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ และให้อยู่ในกรอบของการทำความดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบำเพ็ญตนตามหลักเบญจศีล หรือศีล 5 ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เนื่องจากผู้ที่จะเดินบนเส้นทางพระพุทธศาสนา ต้องรู้จักรากฐานแห่งความดีก่อน (สมเด็จพระญาณวโรดม, 2551) ดังนั้น ศีลจึงเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมสงบอยู่เย็นเป็นสุขและเกื้อกูลต่อกันในยุค 4.0 เช่นนี้ มนุษย์จึงควรรักษาไว้ซึ่งความสามัคคีปรองดองในหมู่มนุษย์ เพื่อความเป็นปึกติบนโลกสวรรค์เบื้องหน้าต่อไป

บทบาทของศีล

หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี เคยให้โอวาทธรรมเกี่ยวกับเรื่องศีล สมภาสิ ปัญญา ไว้โดยสังเขปว่า ที่สุดของศีล สมภาสิ ปัญญา คือการรักษาสองร้อยยี่สิบเจ็ดให้มั่น หรือรักษามากกว่าก็ยิ่งดี ปกิณกะที่มานอกเหนือจากสมภาสิก็หลายเรื่อง ยิ่งสมัยนี้ยิ่งแปรปรวนไป มีคนประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ ขึ้นมาหลายอย่าง ที่เอาตามความคิดความเห็นของตนเป็นใหญ่ การจะให้มีปัญญาก็ยิ่งยุ่งยากขึ้นไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด หลวงปู่เทสก์ให้โอวาทเพิ่มว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ที่สุดของพระพุทธศาสนาอยู่ที่ศีล ไม่ใช่ตัวของพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธองค์ทรงดับขันธไปแล้ว ก็ไม่ได้เอาศีลไปด้วย ใครปฏิบัติตามศีล คนนั้นเป็นผู้ได้ศีลติดตัว หากให้อยู่ที่พระพุทธองค์แต่อย่างใด ถ้าพระองค์ทรงมีชีวิตอยู่จนปานนี้ ศีลอาจจะมามากเป็นหมื่นเป็นแสนข้อก็เป็นได้ หากใครประพตติล่วงเกินศีล ก็เท่ากับล่วงเกินตัวเอง โทษที่ละเมิดศีลจะมากหรือน้อยอยู่ที่เจตนาตัวเดียว ฉะนั้น อย่ามีเจตนาในการละเมิดศีล เพราะโทษจะมากเป็นเงาตามตัว สอดคล้องกับ

สังคมในปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมไทยที่ได้เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติศีลธรรมแก่คนทั่วไป ทั้งระดับชาติ และนานาชาติ ฉะนั้น การเข้าใจบทบาทหน้าที่ของศีลจึงช่วยแผ้วถางให้คนรุ่นต่อไปปฏิบัติตามได้ง่าย (หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี, 2528)

คุณสมบัติของศีลในขั้นพื้นฐานคือ ทำให้กาย วาจา ใจ ให้สงบ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้สามารถที่จะทำให้อจิตสงบได้ง่าย ในระดับของบรรพชิต ศีลจะมีหลายข้อ เพื่อกำกับให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณรสามารถครองตนในสมณภาวะได้อย่างสมบูรณ์ และเอื้อต่อการประพฤติพรหมจรรย์ในขั้นสูงต่อไปได้ ศีลสามารถจัดแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นศีลขั้นพื้นฐานของศีลทั้งปวง กล่าวคือ ศีลทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นศีลของอุบาสก อุบาสิกา สามเณร หรือพระภิกษุ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งศีล 5 ข้อนี้ กำหนดเป็นศีลสำหรับผู้ครองเรือนทั่วไปควรรักษา เป็นศีลที่ควรรักษาให้เป็นปกติ ศีลห้า ประกอบด้วย

1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทั้งปวง รวมถึงการทำร้ายสัตว์หรือมนุษย์
2. เว้นจากการลักทรัพย์ เอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
3. เว้นจากการประพฤติดีกในกามทั้งหลาย
4. เว้นจากการพูดเท็จ คำหยาบ หรือพูดส่อเสียด
5. เว้นจากการดื่มน้ำเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2) ศีล 8 หรืออัฐศีล เป็นศีลที่มีพื้นฐานมาจากศีล 5 เน้นการไม่เสพกาม การรับประทานอาหารจำกัดเวลา การหัดลดละการหาความสุขจากสิ่งบันเทิงหรือเครื่องปรนเปรอความสุขทางประสาทสัมผัส และการงดใช้เครื่องนุ่งนอนฟูกหุหุระ เป็นการฝึกฝนตนให้รู้จักที่จะมีชีวิตที่เป็นอิสระได้มากขึ้น สามารถอยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือขึ้นต่อวัตถุภายนอกมากเกินไป

3) ศีล 10 หรือทศศีล เป็นศีลสำหรับเด็กและเยาวชนที่บวชเป็นสามเณรสมาทานรักษาเป็นประจำ คำว่า สามเณร แปลว่า เหล่ากอของสมณะ หมายถึง เด็กและเยาวชนผู้ศึกษาอบรมตามหลักไตรสิกขา เพื่อเตรียมเป็นพระภิกษุเมื่อมีอายุครบอุปสมบทตามพระวินัยกำหนด

4) ศีล 227 หรือสิกขาบท 227 เรียกว่า ศีลของพระภิกษุ เป็นพระวินัยพุทธบัญญัติในส่วนที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อห้ามสำหรับบุรุษผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่ต้องรักษาโดยเคร่งครัด เพื่อดำรงความเป็นพระภิกษุ

5) ศีล 311 หรือสิกขาบท 311 เรียกว่า ศีลของพระภิกษุณี เป็นพระพุทธรูปบัญญัติในส่วนที่เป็นข้อห้ามสำหรับสตรีผู้อุปสมบทเป็นพระภิกษุณีที่ต้องรักษาโดยเคร่งครัด เพื่อดำรงความเป็นพระภิกษุณี

อาณิสสของศีลจึงเป็นหลักการที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) ศีล 5 เป็นหลักการพื้นฐานของสังคม การรักษาศีล 5 คือ หลักการที่

เป็นเหมือนพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดสันติสุขในสังคม แต่มันไม่ได้ให้ความมั่นใจในเรื่องความสุขของมนุษย์ มันช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น โดยไม่มีการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย และทำให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น สำหรับมนุษย์ทุกคนที่อยู่ร่วมกัน และช่วยให้บุคคลแต่ละคนมีโอกาสที่จะมีพัฒนาการได้ดียิ่งขึ้น ส่วนศีล 8 คือ ศีลที่นำไปสู่อิสรภาพ ช่วยเสริมส่งให้คนที่มีความสุข (ความสุขด้วยการอาศัยสิ่งภายนอกขึ้นต่อวัตถุหรือสิ่งเสพบริโภคน) ได้ก้าวหน้าไปสู่นิรามิสสุข (ความสุขที่ไม่ต้องอาศัยสิ่งภายนอก ไม่ขึ้นต่อวัตถุหรือสิ่งเสพบริโภคน) ในศีล 8 จะเห็นได้ว่ามีศีลเพิ่มขึ้นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนอื่น ไม่ได้สัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งต่างจากศีล 5 ข้อแรก ศีลห้าเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ศีล 8 แตกต่างออกไป เมื่อชาวพุทธได้รักษาศีลก็จะพบว่า สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยไม่ต้องอาศัยกามคุณต่าง ๆ

ฉะนั้น พระพุทธศาสนาสอนให้พุทธศาสนิกชนรักษาศีลเพื่อมีความสุขโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งภายนอก รู้สึกมีความสุขที่เป็นอิสระจากกามคุณ 5 คนทั่วไป เหมือนกับเทศนาธรรมของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อดำ) ที่ว่า ศีลนี้ถือว่าเป็นธรรมะส่วนหนึ่งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแนะนำว่า “บุคคลใดต้องการความสุข บุคคลนั้นให้ปฏิบัติในศีล” (พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อดำ), 2550) คำว่า “ศีล” นี้ถ้าแปลเป็นภาษาไทยก็แปลว่า ปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพุทธบริษัทได้สมาทานศีล 5 ประการ เพื่อให้ห่างไกลจากความชั่วร้าย เพราะเป็นผลที่ตั้งแห่งความประมาท นี่คือเหตุผลที่สมเด็จพระบรมโลกนาถพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าบรรดาบุคคลทั้งหลายปฏิบัติได้อย่างนี้แล้ว ก็จะได้ความสุขเป็นอันสงบ ดังคำที่ว่า สีเลนะ สุขะติง ยันติ ความสุขก็จะติดตัวไปงาชาติหน้าหรือไปเกิดใหม่ก็มีความสุข ส่วนคำว่า สีเลนะ โภคะสัมปะทา เป็นการได้โภคทรัพย์อันสมบูรณ์เมื่อได้ปฏิบัติตามศีล หรือเมื่อตายไปแล้ว ก็กลายเป็นคนมีทรัพย์ สุดท้ายคำว่า สีเลนะ นิพพุติง ยันติ กล่าวถึงความเป็นบรมสุขของผู้ที่ได้เดินตามรอยพระพุทธเจ้า บุคคลผู้ปฏิบัติความดีอย่างนี้แล้ว ย่อมมีชีวิตที่สงบสุข ตายไปแล้วก็มีความสุขได้หรืออาจถึงซึ่งพระนิพพานได้ (พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อดำ), 2550)

ดังนั้น องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำเอาความปรารถนาเป็นปกติของคนและสัตว์โลกมาแนะนำบรรดาพุทธบริษัททั้งโลก ทั้งชาย-หญิง ไม่มีใครต้องการให้คนอื่นมาฆ่าชีวิตเรา ไม่มีใครต้องการให้คนอื่นมาลักทรัพย์เรา ไม่มีใครต้องการให้คนอื่นมาแย่งคู่รักเราไป ไม่มีใครต้องการให้คนอื่นมาพูดโกหกกับเรา และไม่มีใครปรารถนาขาดสติเพราะการดื่มสุราเมรัย ดังนั้น คนทุกคนต้องการความดีเช่นนี้ แม้ชาวพุทธจะเพียรพยายามรักษาศีลแล้ว แต่ก็อาจเดินหลงทาง ดังตัวอย่างที่เห็นได้คือเทวทัต แม้มีสมาธิดี ดีถึงขนาดได้ฌานจิต ได้อภิญญา ขำนาญถึงขนาดทำอภิญญาได้ แต่เมื่อศีลไม่ดี จึงคิดจะฆ่าพระพุทธเจ้า สมาธิก็เสื่อม ค่อย ๆ เสื่อมไป สุดท้ายขนาดเดินยังเดินไม่ไหวเลย ต้องให้ลูกศิษย์หามมาเผ้าพระพุทธเจ้า (หลวงพ่อดำ ปาโมชโช, 2561)

วิเคราะห์พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจของการรักษาศีล 5 ในยุค 4.0

จากแนวคิดเรื่องศีล 5 และแรงจูงใจตามแนวพระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นแรงจูงใจให้คนอยากรักษาและปฏิบัติศีล 5 นอกจากพระพุทธองค์ทรงมีอัจฉริยภาพในการสอนอันเป็นคุณลักษณะส่วนพระองค์ ความเป็นครูผู้ทรงเข้าใจธรรมชาติของแรงจูงใจที่แฝงอยู่ในมนุษย์มีความแตกต่างกัน พระองค์จึงทรงเลือกวิธีการต่าง ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะกับพื้นฐานแรงจูงใจของบุคคล (ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2558) พุทธวิธีที่พระพุทธเจ้านำมาใช้สร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ในมุมมองของผู้เขียน มี 4 พุทธวิธี ดังนี้

1. พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการหวังผลประโยชน์ : พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าทรงใช้กุศโลบายด้วยการหวังผลประโยชน์จากการปฏิบัติธรรม เช่น อภิญญา 6 วิชชา 8 หรือวิปัสสนาญาณ 9 เป็นต้น การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้ผลประโยชน์เช่นนี้ ถือเป็นการสร้างแรงจูงใจจากภายนอกที่ทำให้คนทั่วไปเห็นถึง “ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ” หนึ่งในพุทธวิธีที่สำคัญและเป็นคุณสมบัติโดดเด่นส่วนพระองค์คือ ก่อนที่จะเทศนาสั่งสอน พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้ฟังว่า มีความโน้มเอียงไปในด้านใด แล้วพระองค์ก็จะทรงเทศนาธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเหล่านั้น รวมถึงแนวทางการสร้างแรงจูงใจที่ใช้ปฏิหาริย์ในการกำราบผู้ที่มีทิฏฐิมานะให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมคำสอน ตัวอย่างเช่น มานัตถัทธพราหมณ์ (ส.ส. (ไทย) , 15/201/291) ซึ่งเป็นผู้มีทิฏฐิมีความมานะถือตัว เป็นคนนิสัยกระด้าง พระพุทธเจ้าทรงใช้เจโตปริยญาณคือ รู้ถึงจิตใจผู้อื่น กำราบความมีมานะนั้นแล้วทรงแสดงธรรม ในที่สุดมานัตถัทธพราหมณ์มีดวงตาเห็นธรรม ได้ขอเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะในศีล 5 ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม พุทธวิธีที่ทรงใช้สร้างแรงจูงใจด้วยการหวังผลประโยชน์นี้เป็นการสร้างแรงจูงใจจากภายนอกเพื่อที่จะดึงดูดความสนใจจากผู้ฟัง ที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจใคร่ฟังในสิ่งที่ธรรมที่จะแสดง แต่สิ่งที่เป็นพุทธวิธีที่สำคัญและเปลี่ยนความเห็นของคนคือ การเทศนาหรือการสอนที่ไม่ต่อต้านความคิดเดิม แต่ทรงขยายความคิดเพื่ออธิบายถึงเหตุผลที่มากกว่า ทำให้ผู้ฟังมีมุมมองใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เปิดใจรับฟังพุทธธรรมมากขึ้น และเมื่อความคิดเห็นตรงกัน ก็เกิดการยอมรับในหลักธรรมคำสอนในที่สุด ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เป็นกุศลธรรมฉันทะนั่นเอง

2. พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการไม่ยอมเสียผลประโยชน์ : หลังจากทีพระพุทธองค์ทรงประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรมโดยใช้แรงจูงใจจากสิ่งที่ปรารถนาแล้ว อีกพุทธวิธีหนึ่งก็คือการจูงใจด้วยการกลัวเสียผลประโยชน์จากสิ่งที่พึงประสงค์ ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จไปยังแคว้นโกศลผ่านหมู่บ้านชื่อ เวฬุทวาระ (ส.มหา. (ไทย) , 19/1003/500-505) ชาวบ้านและหมู่บ้านต่างก็เคยได้ยินกิตติศัพท์ของพระองค์เกิดศรัทธาจึงพากันเข้าเฝ้าพร้อมทูลถามปัญหาต่อพระองค์ ท่าทีของชาวเมือง

นี้ต่างก็มีความปรารถนาในการไปเกิดแดนสวรรค์ ทั้งที่ตนเป็นคฤหัสถ์ยังข้องเกี่ยวในกามคุณทั้ง 5 และรักความสุขสบาย แต่ไม่รู้วิธีการที่จะทำให้ตนบรรลุวัตถุประสงค์ เข้าประเด็นที่ว่ารู้จุดมุ่งหมายแต่ไม่รู้วิธีการ พระพุทธเจ้าทรงแสดงถึงธรรมที่ควรน้อมมาใส่ใจ 2 ประการ อันได้แก่ ประการที่หนึ่งคือ พระสัทธรรม 7 (การเว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดิฉินกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ) และประการที่ 2 คือ การมีความเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงจงใจชาวบ้านด้วยการตอบสนองความต้องการชีวิตหลังความตาย การจะได้ไปเกิดในแดนสวรรค์ควรทำอย่างไร ซึ่งการได้เกิดในแดนสวรรค์เป็นแรงจูงใจที่ประกอบด้วยตัณหา กล่าวคือ เป็นตัณหาความอยากในทางไฟดี แต่ก็แฝงไปด้วยความต้องการที่ไม่อยากให้อายุเสียผลประโยชน์จากสิ่งที่จะได้รับ ทำให้ผู้ฟังเกิดการหวงแหนในผลตอบแทนนั้น ไม่อยากให้ผลตอบแทนนั้นห่างไกลออกไป ผู้ฟังจึงจะพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาคุณูปการของการปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอนไว้กับตัวเองให้นานที่สุด ยิ่งพาไปด้วยหลังความตายก็ยังจะเอาไปให้ได้ เช่น กลัวตกนรก จึงต้องสะสมบุญไว้มาก ๆ กลัวเกิดในอบายภูมิ จึงต้องมีเมตตาต่อสรรพสัตว์ หรือกลัวได้เกิดใหม่เป็นคนมีทรัพย์น้อย จึงต้องทำทานบารมีให้มากขึ้น เหล่านี้เป็นต้น นี่คือการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนหนทางที่จะนำไปสู่สิ่งที่ปรารถนาด้วยการแนะนำให้ละเว้นในการล่วงละเมิดศีล เพราะเมื่อผู้ฟังไม่อยากถูกเบียดเบียน ผู้ฟังก็ไม่ควรไปเบียดเบียนผู้อื่นเช่นกัน ฉะนั้น ไม่มีใครปรารถนาการถูกละเมิดด้วยกาย วาจา และใจ ก็จงอย่ากระทำในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเป็นทุกข์ ไม่มีความสุข ควรปรารถนาในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นสัมมาทิฐิที่จะนำพาผู้ฟังไปสู่ภพภูมิที่กำหนดเองได้ในที่สุด

3. พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจด้วยการสร้างความไม่แตกต่าง : กล่าวคือ เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นผลตอบแทนที่จะได้รับหากได้ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม และกล่าวถึงผลกระทบที่หรือโทษแห่งการละเมิดศีลแล้ว พระพุทธเจ้ายังทรงสอนให้ตระหนักถึงศักยภาพของตนที่สามารถปฏิบัติธรรมได้เทียบเท่ากับคนอื่น ดังในราชสูตร (อง.ปญจก-ฉก. (ไทย) , 22/178/296-299) พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงภัยของการละเมิดศีล 5 ซึ่งบัณฑิตท่านใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต หากละเมิดศีลธรรมแล้ว ก็จะได้รับทุกข์โทษเหมือนคนอื่น ๆ ที่ได้รับทุกข์เวทนาไปก่อนหน้านี้แล้ว เปรียบเช่นเดียวกับกรณีของพระเทวทัตที่ลอบทำร้ายองค์พระพุทธเจ้าจนหื้อพระโลหิต ผู้ฟังหลายท่านก็ไม่ปรารถนาจะได้รับทุกข์โทษเหมือนพระเทวทัต ฉะนั้น การฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรข้องเกี่ยวกับเหตุ เพราะจะนำพาไปสู่ภพภูมิ กำเนิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน กำเนิดเป็นเปรตอยู่ในอบายภูมิและทุคติภูมิ พระพุทธเจ้าทรงใช้ความกลัวของมนุษย์ที่ไม่ต้องการให้ตนเดือดร้อน ด้วยกลัวการตกนรก ทำให้มีแรงจูงใจที่จะเว้นจากการทำความชั่วทั้ง 5 ข้อ

4. พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจด้วย “การรีบเร่ง” มุ่งสู่การบรรลุธรรม : ในอัมมทินนสูตร (ส.มหา. (ไทย) , 19/1049/572-574) มีเรื่องราวเกี่ยวกับแรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ของนายอัมมทินนะ พร้อมด้วยบริวาร 511 คน เป็นคฤหัสถ์ผู้รักษาศีล 5 แต่ก็ยังข้องเกี่ยวกับการครองเรือน เบียดเสียบุตร และยังพอใจในเครื่องประทีปผิว ทัดทรงดอกไม้ ยินดีในเงินทองเกิดความสงสัยในการปฏิบัติของตน จึงได้ตั้งคำถามเชิงปรารภกับพระพุทธเจ้าถึงหนทางในการก้าวสู่การหลุดพ้นหรือโลกุตระของตนเป็นเรื่องยาก ประเด็นนี้พระพุทธองค์ทรงสร้างแรงจูงใจว่า หากบุคคลใดไม่ประพฤติล่วงละเมิดศีล 5 บุคคลนั้นย่อมจะเข้าสู่โลกุตระธรรม ด้วยเหตุนี้ การรักษาศีลที่เป็นไปเพื่อสมาธิ จึงเป็นสิ่งที่ต้อง “เร่งรีบ” ลงมือทำตามหลักธรรมคำสั่งสอน และเป็นเครื่องรับรองว่าผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านั้นสามารถเข้าสู่กระแสพระสัทธรรมได้ การบรรลุพระสัทธรรมจะทำแบบเชื่องช้า ๆ หรือไม่ต่อเนื่อง ก็จะไม่สามารถเข้าถึง (approach) ได้ในเวลาอันจำกัด แต่หากปรารถนาจะเข้าถึงกระแสโลกุตระธรรม จะต้องลงมือปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ถ้าทำอย่างกระปิดกระปอย ก็ไม่อาจรักษาแรงจูงใจที่จะเข้าถึงหลักพุทธธรรมได้ในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นผู้ฟังต้องรีบปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาที่ตนกำลังมีสมาธิ มีสัมมาสมาธิ และสัมมาสมาธิเพื่อให้มุ่งไปสู่โลกุตระธรรมตามที่ปรารถนาได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) มิเช่นนั้น พลังขับเคลื่อนอาจจะมอดลงได้ในเวลาอย่างน่าเสียดาย ด้วยเหตุนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องแสวงหาความก้าวหน้าด้วยการยึดมั่นศรัทธาในพุทธธรรม ควรประพฤติตนอยู่ในศีล ไม่เป็นทาสของตัณหา

แรงจูงใจในการรักษาศีล 5 ในยุค 4.0

เมื่อมองศีล 5 ในยุคสมัยใหม่ ผู้เขียนยังมีมุมมองในการวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า การที่คนในสังคมไทยจะสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนชาวพุทธในสังคมนั้น ๆ หันเข้ามารักษาศีลนั้น ก็เป็นที่เข้าใจกันว่า ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้จะต้องมีอินเทอร์เน็ต คนในสังคมก็ย่อมใช้ประโยชน์การให้อินเทอร์เน็ตคือค้นหางานสืบหาข้อมูลต่าง ๆ นานา จนไปถึงพระภิกษุสามเณรในยุคนี้ก็ย่อมจะมีโทรศัพท์มือถือเพื่อสะดวกแก่การสื่อสารข้อความและอื่น ๆ ทั้งนี้ทั้งนั้นเมื่อเข้าสู่ยุค 4.0 แล้วผู้คนในสังคมก็เข้าใจดีว่ายุคแห่งดิจิทัลเช่นนี้สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันสังคมก็ได้รับรู้ถึงหลักและวิธีการในการที่จะประกาศพระธรรมคำสอนก็ดี คติเตือนใจก็ดี พุทธสุภาษิตคำคมก็ดี ชาวพุทธยุคใหม่ก็สามารถประกาศสิ่งเหล่านี้ได้ทางอินเทอร์เน็ตได้ ไม่ว่าจะเป็นทาง Facebook, Line, Twitter, Instagram หรือ Google ก็ได้ สิ่งเหล่านี้จะสามารถส่งสารไปให้บุคคลภายในโลกของอินเทอร์เน็ตในการสร้างแรงจูงใจให้คนที่ไม่มีเวลาในการที่จะทำบุญหรือฟังธรรมได้อ่านให้เกิดแรงบันดาลใจ โดยเฉพาะกับบุคคลผู้ที่ท้อหมดหวังกำลังใจให้ได้เข้าใจชีวิตมากขึ้น เพื่อให้เขา

เหล่านั้กลับมามีสติและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป เพียงแค่เรียนรู้พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษา 5 ดังที่ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ห้ามฆ่าสัตว์ สิ่งที่มีชีวิตเป็นสิ่งที่มีความค่า จึงไม่ควรเบียดเบียน ช่มเหง และทำลายคุณค่าแห่งความเป็นอยู่ของเขาให้ตกไป

- แรงจูงใจภายนอก เช่น ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคร้ายเบียดเบียน มีสุขภาพดียิ่งขึ้น
- แรงจูงใจภายใน เช่น หัดฝึกสมาธิและแผ่เมตตาเพื่อการเป็นผู้มีจิตใจเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย ด้วยการประกอบความดีที่จะไม่เบียดเบียนต่อสัตว์อื่น

2. ห้ามลักทรัพย์ สิ่งของของใคร ๆ ก็รักและสงวน ไม่ควรทำลาย ฉกฉก ปล้น จี้ เป็นต้นอันเป็นการทำลายสมบัติและทำลายจิตใจกัน

- แรงจูงใจภายนอก เช่น ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากมิฉฉาพ โจรผู้ร้ายไม่เบียดเบียนทำลายทรัพย์สิน
- แรงจูงใจภายใน เช่น หมั่นฝึกสมาธิเพื่อบรรเทาความโลภ และเข้าใจความต้องการของคนอื่น

3. ห้ามประพฤติดินในกาม ลูกหลาน สามีภรรยาของใคร ๆ ก็รักก็สงวนอย่างยิ่ง ไม่ปรารถนาให้ใครมาล่วงเกิน ซึ่งเป็นการทำลายจิตใจของผู้อื่นอย่างหนัก และเป็นบาปที่ไม่มีประมาณ

- แรงจูงใจภายนอก เช่น ระหว่างลูกหลาน สามีภรรยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำลักลอบต่างครองกันอยู่ด้วยความสุข
- แรงจูงใจภายใน เช่น ต้องห้ามจิตใจของตนเองให้ได้ ห้ามไปมีความรักกับคู่ครองของคนอื่น ซึ่งเป็นคนนอกครอบครัวของเรา มีความรักได้ แต่ไม่ใช่เชิงชู้สาว

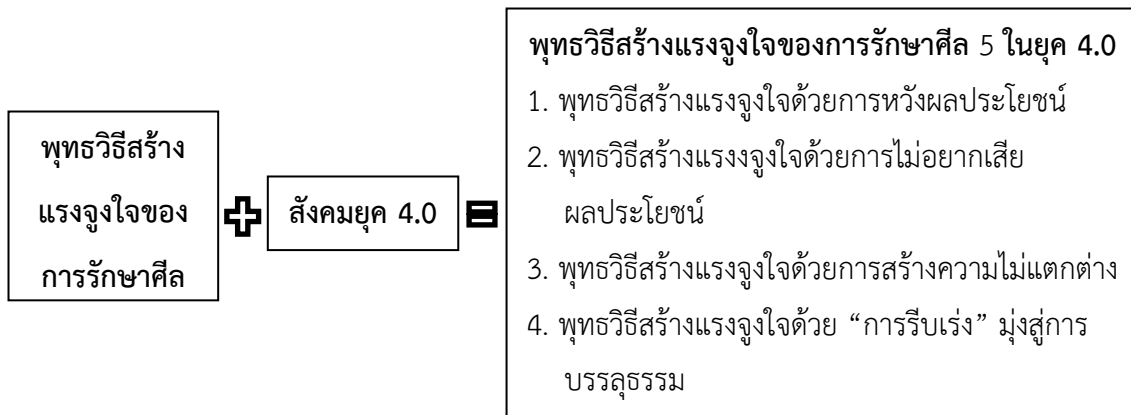
4. ห้ามพูดเท็จมุสา การโกหกเป็นสิ่งที่ทำลายความเชื่อถือของผู้อื่นให้ขาดสะบั้นลงอย่างไม่ไยดี แม้แต่เจ้านาก็ไม่พอใจคำหลอกลวง จึงไม่ควรโกหกหลอกลวงให้ผู้อื่นเสียหาย

- แรงจูงใจภายนอก เช่น พูดอะไร มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะด้วยสัจด้วยศีล
- แรงจูงใจภายใน เช่น ทำให้เป็นคนพูดตรง ๆ ไม่โกหก ไม่พูดใส่ร้ายป้ายสีคนอื่น

5. ห้ามดื่มสุราเมรัยสุรา ยาเสพติดเป็นของมีเมาและให้โทษ ดื่มเข้าไปย่อมทำให้คนดี ๆ กลายเป็นคนบ้าเสียสติได้ ผู้ต้องการเป็นคนดีต้องมีสติคุมครองตัวเอง มนุษย์จึงไม่ควรดื่มสุราซึ่งเป็นเครื่องทำลายสุขภาพทางร่างกายและใจอย่างยิ่ง เป็นการทำลายตัวเองและผู้อื่นไปพร้อมกัน

- แรงงูใจกายนอก เช่น เป็นผู้มืสตัปัญญาดืและเฉลียวฉลาด ไม่หลงลืมง่าย ไม่เป็นคนเสืยสตัสัมบัปัญญะ ผู้มืสตัต้องเป็นผู้ปลุกฝังความดีและสงัเสริมสุขในหัวใจผู้คนและหมุ่สตัวืให้มีแต่ความอบอูนั ไม่เป็นทีระแวงสงัสัย ผู้ไม่มีสตัมกัทำลายหัวใจสรรรพสตัวืให้ด้รับความเดือดร้อน

- แรงงูใจกายใน เช่น ฝักจิตใจให้มอ่งเห็นสุราและเมรืยนั้นมืโทษ ไม่สตัต่อสุภาพทางกายและจิต เป็นสัเงที่ทำให้เรารตกอูยในความเมา และผลอทำบาบได้ทุกอายาง

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวคิดเกืยวกับพุทธรืวิธีสร้งแรงงูใจของการร้กษาศีล 5 ในยุค 4.0
(ที่มา: ผู้เขียน, 2562)

สรุป

ศีลเป็นการจัตระเบืยบประพฤตืกรรมกายนอกให้ถูกลง ศีลมีอุปการคุณแก่ปัญญา ศีลที่เพืयरร้กษาศีลแล้ว จัังเป็นไปเพืยสมานัและทำให้เกตืปัญญา เห็นความจริงของชืวิต รู้จุดมุงหมายของการเกตืมาเพืยพ้นจากบ่วงแห่งกิเลส จัังเป็นหัวใจสัคัญของแรงงูใจในพระพุทธรศาสนา ฉะนั้น พุทธรืวิธีสร้งแรงงูใจเป็นการชั้ทางให้แก่อผู้ที่อยู่ในที่มืตไปสู่ที่สว่าง ช่วยผู้ที่ตกทุกขัให้รู้จักความสุขที่แท้จรัง ดัังนั้นการร้กษาศีลในยุคโลกาภัวตัณนี้จัังมีประโยชนัห้ต่อนตนเองและส่วนรวมอย่างมาก โดยเฉพาะสัหรับบุคคลผู้ไม่มีเวลาที่จะมาวัด เพราะสามารถเรืยนรู้หลักธรรมผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตหรือสัื่อสังคมออนไลน์ได้ จัังก็สามารถทำบุญหรือร้กษาศีลได้เช่นกัน เมือศรัทธาเกตืขึ้น ก็สามารถร้กษาแรงงูใจในการปฏิบัติธรรมได้ในทุกที่ เนื่องจากการประพฤตืปฏิบัติไม่จำเป้นที่จะมาที่วัดเสมอไป ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถผ่อนคลายสภาวะอารมณ์ด้วยการฟังธรรมะทางอินเทอร์เน็ตได้ ด้วยเหตุนี้ การสร้งแรงงูใจให้บุคคลร้กษาศีลถือเป้นเรืองที่ดี แต่การเปตืโอกาสให้ผู้ที่ไม่เคยสนใจธรรมะหรือสนใจแต่น้อยให้หันมา

สนใจธรรมะมากขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ทำหายนามากกว่า เพราะการเผยแพร่คำสอนผ่านหลากหลายช่องทาง จะทำให้บุคคลในสังคมนั้นเกิดศรัทธาที่จะรักษาศีล หรืออาจมีแรงจูงใจที่จะคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำบุญนั้น ๆ เมื่อสังคมโดยรวมมีความสุขยิ่งขึ้น บุคคลในสังคมก็จะเปิดใจให้กับ พระพุทธศาสนามากขึ้นด้วยเช่นกัน สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “สีลํ โลเก อนุตตรํ” แปลว่า ศีลเป็นเยี่ยมในโลก

เอกสารอ้างอิง

- ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2558). พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล 5. *วารสารจิตวิทยา*, 5(1), 1-15.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *ธรรมานุชิต*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาลักษณ์ กิตติญาโณ และพระวิเชียร ปณฺญาปโล. (2553). *ธรรมะภาคปฏิบัติ 3*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชรลีลา). (2550). ศีล 5. *นิตยสารธัมมวิโมกข์*, 28(313), 46-54.
- พระศรีสุทธิโมลี. (2524). *รายงานการวิจัยเรื่อง พุทธธรรม*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระญาณวโรดม. (2551). *แผนชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *ศีลในพระพุทธศาสนา*. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2562 จาก <https://is.gd/uu7d2n>.
- หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี. (2528). *ที่สุดของศีล สมาธิ ปัญญา*. หนองคาย : วัดหินหมากเป้ง.
- หลวงพ่อบุญมา ปาโมชฺโช. (2561). *พระธรรมเทศนาหลวงพ่อบุญมา*. ชลบุรี : วัดสวนสันติธรรม.